

УДК 342.9–053.74

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.6.23>**Дмитро Гурін,**

аспірант Київського міжнародного університету

ЗАСОБИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАТУСУ БІЖЕНЦЯ В УКРАЇНІ

У статті досліджено засоби адміністративно-правового забезпечення статусу біженця в Україні. Проаналізовано повноваження Державної міграційної служби України як основного суб'єкта, що безпосередньо впливає на надання статусу біженця, та визначені прийоми, за допомогою яких реалізується надання іноземцям та особам без громадянства такого статусу. Визначено основні засоби адміністративно-правового забезпечення статусу біженця в Україні. До них віднесено: співбесіди з пошукачем статусу біженця, ідентифікацію особи шукача статусу біженця, збір та аналіз інформації про країну походження шукача статусу біженця; реєстрація та облік осіб, які подали заяву про визнання біженцем.

На підставі аналізу основних засобів адміністративно-правового забезпечення статусу біженця в Україні досліджені процедури застосування таких заходів та визначені проблемні питання, які виникають під час їх застосування. Звернута увага на питання залучення перекладачів та оплати їхніх послуг; створення та функціонування Довідково-інформаційного реєстру перекладачів, Національної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства; проблеми ідентифікації особи – шукача статусу біженця, автоматизованого підходу до реєстрації та обліку осіб, які подали заяву про визнання біженцем; отримання достовірної інформації про країну походження шукача статусу біженця.

Констатовано, що розвиток нормативних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення належної процедури надання статусу біженця в Україні та обумовлених як її міжнародними зобов'язаннями, так і прагненнями до реалізації людиноцентристської концепції розвитку українського суспільства, призвів до суттєвих позитивних змін у адміністративно-правовому забезпеченні статусу біженця в нашій країні, які відбулися протягом останніх років (створено Довідково-інформаційний реєстр перекладачів, систему безоплатної правової допомоги, Національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства, контактний аналітичний центр). Водночас, у питаннях застосування засобів АПЗ статусу біженця в Україні залишається ряд недоліків, усунення яких можливе шляхом: спрощення порядку доступу та отримання інформації з Довідково-інформаційного реєстру перекладачів, подальше наповнення баз цього реєстру інформацією про осіб, які можуть виступати перекладачами у процедурі надання статусу біженця; розроблення прозорої процедури оплати послуг перекладачів за рахунок коштів державного бюджету та належного бюджетного фінансування забезпечення перекладу звернень біженців; закріплення вимоги до перекладача оформити електронну розписку про нерозголошення інформації, що стала йому відома в результаті перекладу співбесіди між співробітником ДМС України та пошукачем статусу біженця, в разі залучення перекладача для участі у співбесіді через систему відеоконференцз'язку; автоматизації системи реєстрації під час надання статусу біженця.

Ключові слова: біженець, правовий статус, правові акти, адміністративно-правове забезпечення, правове регулювання, надання статусу.

Постановка проблеми. На сучасному етапі в Україні набувають неабиякої актуальності питання застосування засобів адміністративно-правового забезпечення (надалі – АПЗ) статусу біженця, проте розгляд та аналіз таких засобів можна розпочати, лише визначившись з власною позицією щодо самого поняття засобів, оскільки, як вірно вказує В.Ю. Негодченко, незважаючи на те, що поняття «засоби» досить часто використовується в законодавстві, у жодному правовому акті не надано його тлумачення або перелік відповідних засобів [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій У теорії адміністративного права натеper ці питання є дискусійними. Дослідженню засобів приділяли увагу С.С. Алексєєв, М.Н. Марченко, С.А. Подоляка, Н.С. Ракша, О.О. Олейник, В.Ю. Негодченко, С.І. Царенко, Ю.А. Козаченко та інші, які підходили до цього питання з різних позицій. Не вдаючись у полеміку, приєднаємося до позиції науковців, які підходять до визначення засобів виходячи із семантичного визначення слова «засіб» (прийом, якась спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось [2, с. 867])

і визначимо засоби АПЗ статусу біженця як сукупність встановлених нормативно-правовими актами прийомів, за допомогою яких суб'єкти АПЗ статусу біженця забезпечують надання іноземцям та особам без громадянства (пошукачам статусу біженця) такого статусу.

Мета статті – дослідити засоби АПЗ статусу біженця шляхом аналізу повноважень Державної міграційної служби України (надалі – ДМС України) як основного суб'єкта, що безпосередньо впливає на надання статусу біженця, та визначити прийоми, за допомогою яких реалізується надання іноземцям та особам без громадянства такого статусу.

Виклад основного матеріалу. Початковим та одним із основних засобів АПЗ статусу біженця є проведення співбесіди з шукачем статусу біженця. Співбесіди проводяться при прийнятті заяви іноземця або особи без громадянства про визнання біженцем, відповідно до ст. 8 Закону України від 08.07.2011 № 3671-VI «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» (надалі – Закон № 3671-VI), та при розгляді заяви після прийняття рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання особи біженцем, метою яких є виявлення додаткової інформації, необхідної для оцінки справжності фактів, повідомлених заявником або його законним представником (ч. 2 ст. 9 Закону № 3671-VI) [3].

Співбесіда з шукачем статусу біженця є одним із найважливіших заходів АПЗ такого статусу, оскільки інформація, отримана під час цього заходу, є важливою для майбутнього вирішення питання – чи є особа біженцем, чи ні. Відповідно до Керівництва з визнання статусу біженця, виданого в рамках проекту співробітництва Європейської комісії та Державного комітету України по справам національностей та релігій, при проведенні співбесіди з шукачем статусу біженця необхідно дотримуватися вимог, встановлених законодавством до такого заходу [4]. Метою співбесіди з шукачем статусу біженця є виявлення додаткової інформації, необхідної для оцінки справжності фактів, повідомлених заявником або його законним представником, але здійснити цей засіб АПЗ статусу біженця можливо лише дотримуючись процедурних особливостей.

Згідно з абз. 2 ч. 2 ст. 9 Закону № 3671-VI співбесіда із заявником проводиться за участі адвоката та перекладача [3].

Участь перекладача під час співбесіди співробітника ДМС України з шукачем ста-

туса біженця є надзвичайно важливим аспектом цього засобу. Не можна не відзначити, що ще донедавна навіть пошук перекладача був непростим – на практиці співробітники ДМС України були вимушені звертатися до загальноосвітніх та вищих навчальних закладів, мовних шкіл чи курсів з листами про направлення вчителів чи викладачів, що володіють мовою, на якій спілкується шукач статусу біженця, для участі у проведенні співбесіди з ним. Зазначена проблема суттєво впливала на проведення таких співбесід і неодноразово підіймалася перед урядом, який не залишив її без розгляду, визначивши у Концепції державної міграційної політики від 30.05.2011 № 622/2011 вирішення цієї проблеми як напрям стратегічної державної міграційної політики [5]. У п. 13 Плану заходів з реалізації вищевказаної Концепції від 12.10.2011 № 1058-р вказувалося на необхідність створення Довідково-інформаційного реєстру перекладачів [6]. На виконання цього пункту 11 березня 2013 року схвалено наказ МВС України № 228, яким затверджено Порядок ведення Державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів [7]. Цей Порядок визначив процедуру формування та ведення Реєстру (надалі – Реєстр перекладачів). Відповідно до п. 1.3 вказаного вище Порядку, Реєстр перекладачів – це веб-сторінка офіційного веб-сайту ДМС України, що містить відомості про перекладачів, які можуть залучатися органами державної влади для надання послуг перекладу під час розгляду заяв та проведення співбесід з біженцями та іншими категоріями мігрантів, під час здійснення їх затримання, забезпечення надання їм правової допомоги, розгляду адміністративними судами справ щодо біженців та видворення з України іноземців та осіб без громадянства, здійснення досудового розслідування та розгляду судами кримінальних проваджень і справ про адміністративні правопорушення, вчинені біженцями та іншими категоріями мігрантів на території України [7].

Необхідно відзначити прогресивність національного уряду, який здійснив ряд правових та організаційних заходів, спрямованих на створення Реєстру перекладачів. Водночас на практиці під час користування зазначеним Реєстром виникають певні труднощі, зумовлені недоліками його ведення та користування (закритий доступ, тривалі терміни авторизації для отримання доступу до відомостей Реєстру, незручність доступу, отримання інформації лише шляхом відповідного запиту на конкретну особу тощо) [8; 9, с. 150–158; 10]. Отже, на нашу думку,

необхідне подальше удосконалення доступу до Реєстру перекладачів та спрощення порядку отримання інформації з нього.

Крім того, значні проблеми виникають у співробітників ДМС України у випадках, коли шукач статусу біженця потребує участі перекладача з рідкісних мов або діалектів. У таких випадках пошуки перекладачів можуть затягнутися, що впливає на результати співбесіди (непоодинокі випадки, коли особі відмовляли у прийнятті заяви або в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання особи біженцем, оскільки вона не могла пройти співбесіду через відсутність перекладача). Таким чином, необхідне подальше наповнення баз Реєстру перекладачів інформацією про осіб, які можуть виступати перекладачами у процедурі надання статусу біженця.

Особливу увагу привертає питання оплати послуг перекладача. Відповідно до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання допомоги біженцям, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10.05.2011 № 514, на забезпечення перекладу звернень біженців та інформації про країни їх походження виділяються кошти, передбачені у державному бюджеті за програмою «Надання допомоги біженцям», головним розпорядником яких є МВС України, а відповідальним виконавцем – ДМС України [11]. Водночас, крім перекладу звернень, зазначена програма спрямована на створення та утримання пунктів тимчасового розміщення біженців, зокрема на оплату праці працівників та пов'язаних з їх відрядженням витрат, створення умов для перебування біженців, оплату комунальних послуг, послуг зв'язку та послуг, пов'язаних з охороною та утриманням автотранспортних засобів і проведенням робіт із будівництва і реконструкції пунктів; ведення централізованого обліку осіб, що подали заяву про надання їм статусу біженця, створення відповідної централізованої інформаційної системи і забезпечення її функціонування та надання грошової допомоги біженцям, тому оплата послуг перекладачів за рахунок держави майже не здійснюється. Враховуючи, що законодавець передбачає можливість шукачу статусу біженця залучити перекладача за свій рахунок або за рахунок інших юридичних чи фізичних осіб, йому пропонують скористатися такою можливістю.

Переходячи до розгляду другої процедурної особливості співбесіди співробітника ДМС України з шукачем статусу біженця, а саме – присутності адвоката під час її проведення, зазначимо, що до прийняття Закону

України від 02.06.2011 № 3460-VI «Про безоплатну правову допомогу» [12] та створення системи безоплатної правової допомоги (надалі – БПД) дотримання такої процедурної вимоги було значно ускладнено, проте натеper біженці, відповідно до вищевказаного нормативного акта, мають право як на первинну допомогу (ст. 3), так і на вторинну допомогу (ст. 14) [12]. Необхідно відзначити прогресивність створення системи БПД, яка, серед іншого, забезпечує належну реалізацію такого засобу АПЗ статусу біженця, як співбесіда співробітника ДМС України із шукачем статусу біженця.

Наступною особливістю співбесіди співробітника ДМС України з шукачем статусу біженця є вимога дотримуватися перекладачем конфіденційності з обов'язковим оформленням ДМС України розписки про нерозголошення відомостей, що містяться в особовій справі заявника (ч. 3 ст. 8 Закону № 3671-VI) [3]. Аналогічну вимогу містять і Правила розгляду заяв та оформлення документів, необхідних для вирішення питання про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, втрату і позбавлення статусу біженця та додаткового захисту і скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, затверджені наказом МВС України від 07.09.2011 № 649 (надалі – Правила № 649), де зазначається, що у разі залучення перекладача для участі у співбесіді, у тому числі через систему відеоконференцзв'язку, уповноважена посадова особа територіального органу ДМС перед початком співбесіди попереджає перекладача про необхідність дотримання умов конфіденційності, що оформлюється розпискою про нерозголошення відомостей, яка зберігається в особовій справі заявника [13]. Аналізуючи це питання, необхідно видалити два важливі аспекти: по-перше, чим загрожує перекладачу розголошення конфіденційної інформації, що стала йому відома в результаті перекладу, здійсненого під час співбесіди співробітника ДМС України з шукачем статусу біженця; по-друге, яким чином оформлюється розписка про нерозголошення відомостей, що містяться в особовій справі заявника у випадку, якщо перекладач залучається через систему відеоконференцзв'язку

Відповідаючи на перше запитання, зазначимо, що ст. 182 Кримінального кодексу України передбачає відповідальність за незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу [14]. Ю.І. Дем'яненко, аналізуючи склад злочину, передбаченого зазначеною статтею, вказує, що під поши-

ренням конфіденційної інформації про особу слід розуміти повідомлення будь-яким способом (усно, письмово, друкованим способом, за допомогою комп'ютерної мережі тощо) такої інформації невизначеному числу осіб (хоча б одній людині) [15, с. 123], отже, за розголошення конфіденційної інформації, що стала відома перекладачу в результаті перекладу співбесіди між співробітником ДМС України та шукачем статусу біженця, він може бути притягнутий до кримінальної відповідальності. Що стосується другого питання, то воно в законодавстві не врегульовано, внаслідок чого можуть виникати питання на практиці. Ураховуючи розвиток електронного документообігу в сучасному суспільстві, пропонуємо закріпити вимоги оформлення перекладачем електронної розписки про нерозголошення інформації, що стала йому відома в результаті перекладу співбесіди між співробітником ДМС України та шукачем статусу біженця у разі залучення перекладача для участі у співбесіді через систему відеоконференцзв'язку.

Повертаючись до засобів АПЗ статусу біженця, зазначимо, що до прийомів, за допомогою яких суб'єкти АПЗ статусу біженця забезпечують надання іноземцям та особам без громадянства такого статусу, можна віднести ідентифікацію. Відповідно до п. 9 ст. 1 Закону № 3671-VI ідентифікацією особи є заходи, пов'язані із встановленням органами виконавчої влади особи заявника, який звернувся із заявою про визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, і немає документів, що посвідчують його особу, або такі документи фальшиві [3]. Підкреслимо, що ідентифікація осіб є ефективним способом протидії нелегальній міграції.

До заходів, за допомогою яких здійснюється ідентифікація, насамперед, відноситься перевірка документів, що посвідчують особу шукача статусу біженця.

Проте непоодинокі випадки, коли у особи, що заявляє про намір отримати статус біженця в Україні, документи або відсутні, або фальшиві. Законодавцем передбачено і таку можливість, і визначено порядок дій ДМС України в подібних випадках. Так, у п. 7 ст. 9 Закону № 3671-VI передбачається, що в разі відсутності у заявника документів, що посвідчують особу, або якщо такі документи є фальшивими, для встановлення особи заявника спільно з відповідними органами Служби безпеки України згідно із законодавством проводиться ідентифікація особи [3], тобто застосовуються інші заходи, призначені допомогти встановити особу заявника.

Загальний порядок ідентифікації іноземців закріплено в Інструкції про примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства, затвердженій спільним наказом МВС України, Адміністрації ДПС України та СБУ від 23.04.2012 № 353/271/150, відповідно до якої у випадку якщо іноземець не має документів, що посвідчують особу, до дипломатичних представництв або консульських установ держави походження іноземця надсилаються відповідні запити, до яких долучаються кольорові фотокартки на кожну особу, заповнені анкети визначеного консульською установою зразка та інші відомості про іноземця, які дають змогу встановити особу та підтвердити громадянство, але у випадку звернення іноземця із заявою про визнання біженцем в Україні відомості про нього до дипломатичних представництв або консульських установ держави походження не надсилаються, оскільки такі відомості, а також сам факт відповідного звернення є конфіденційною інформацією, яка не має надаватися дипломатичним представництвам або консульським установам держав походження затриманих [16]. Отже, ідентифікація біженців не здійснюється за загальним порядком, оскільки відповідно до міжнародних процедурних стандартів надання особі статусу біженця, сформованих та закріплених у міжнародних документах (Керівництві по проведенню справедливої та ефективної процедури визначення статусу біженця [17], Директиві Ради Європейського Союзу від 30.04.2004 № 8771/04 «Про мінімальні стандарти процедур надання та скасування статусу біженця в Державах-членах» [18]), ні за яких підстав не можна направляти осіб, що звернулися із проханням про надання статусу біженця, у консульство чи посольство країни походження для отримання таких документів. На практиці співробітники стикалися з неабиякою проблемою – документів у особи не було, запити до дипломатичних представництв або консульських установ держави його походження надіслати не можна було, тому дані про особу записували з її слів [18].

Суттєвим кроком у вирішенні зазначеного питання стало рішення Ради національної безпеки та оборони України (РНБО) від 10.07.2017 «Про посилення контролю за в'їздом в Україну, виїздом з України іноземців та осіб без громадянства, додержанням ними правил перебування на території України», введене в дію указом Президента України від 30.08.2017 № 256/2017 [19]. Зазначені нормативні акти заклали основу створення Національної системи біометричної верифікації та ідентифікації, остаточне введення

якої на території України відбулося на підставі Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадян, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1073 [20]. Згідно із зазначеними нормативними актами Національна система біометричної верифікації та ідентифікації (надалі – НСБВІ) – це автоматизована система, створена в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини, за допомогою якої забезпечується встановлення особи іноземця та особи без громадянства, які в'їжджають в Україну, виїжджають з України, здійснення контролю за додержанням ними правил перебування на території України та виконання суб'єктами національної системи повноважень та завдань, визначених Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [20]. Принцип роботи НСБВІ полягає в тому, що біометричні дані (параметри) особи (відцифровані відбитки пальців рук, відцифроване зображення обличчя) фіксуються суб'єктом національної системи відповідно до наданих повноважень із використанням робочих станцій та вносяться до відомчої інформаційної системи суб'єкта національної системи; в такій системі можливе здійснення біометричної ідентифікації (здійснення пошуку за принципом «один до багатьох» шляхом розпізнавання і зіставлення одного або двох біометричних даних (параметрів) особи з біометричними даними (параметрами) осіб у відомчих інформаційних системах суб'єктів національної системи) та біометричної верифікації (здійснення пошуку за принципом «один до одного» між біометричними даними (параметрами), отриманими від особи в даний момент, і біометричними даними (параметрами), наявними у відомчих інформаційних системах суб'єктів національної системи). Для повноцінного функціонування системи станом на 1 січня 2018 року всі органи та підрозділи ДМС України та пункти пропуску через кордон України були обладнані технікою для фіксації біометричних даних [21]. ДМС України є розпорядником НСБВІ.

На забезпечення ідентифікації особи спрямований і обов'язок співробітників ДМС України проводити дактилоскопію осіб, які подали заяви про визнання біженцем (абз. 3 п. 12 ст. 7 Закону № 3671-VI).

Прогресивність створення НСБВІ для процедури надання статусу біженця важко переоцінити, оскільки вона дозволяє співробітникам ДМС України оперативно, за допомогою біометричної ідентифікації та біоме-

тричної верифікації ідентифікувати особу шукача статусу біженця.

Повертаючись до аналізу засобів АПЗ статусу біженців, зазначимо, що Законом № 3671-VI передбачаються повноваження ДМС України зі збору та аналізу інформації про наявність у країнах походження біженців умов, за яких особа може бути визнана біженцем, а отже, до засобів АПЗ статусу біженців можна віднести збір та аналіз інформації про країну походження шукача статусу біженця. Зазначений термін походить від англійського «Country of Origin Information», і реалізація такого заходу спрямована на висвітлення питань, пов'язаних із політичною, соціальною, культурною ситуацією і станом прав людини у країні походження [4]. Аналіз інформації про країну походження повинен бути спрямований на визначення того, чи дійсно в країні походження шукача статусу біженця склалася об'єктивні обставини, внаслідок яких у нього є підстави вважати, що він може стати жертвою переслідування за ознакою расової належності, релігії (віросповідання), національності (громадянства), політичних переконань чи належності до будь-якої соціальної групи у країні їх національної належності (існують об'єктивні обставини можливості порушення їхніх основних прав та свобод; насамперед, наявна загроза життю чи свободі. За загальним правилом, джерелами інформації про країну походження є звіти по правам людини, газети, статті в інших засобах масової інформації, наукові праці, веб-сайти, які накопичують та збирають інформацію про стан справ у різних країнах тощо [4]. В Україні поняття інформації про країну походження визначається у п. 1.2 Правил № 649 як «інформаційні звіти про становище у країнах походження біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, підготовлені Міністерством закордонних справ України, ДМС України, УВКБ ООН, національними та міжнародними організаціями, що спеціалізуються на зборі та виданні такої інформації або звітів» [13].

Інформаційні звіти про становище в країнах походження біженців, підготовлені МЗС України, отримуються ДМС України через контактний аналітичний центр, утворений на базі Департаменту у справах іноземців та осіб без громадянства ДМС України, функціонування якого врегульовується Методикою аналізу ризиків із метою протидії нелегальній міграції, затвердженою спільним наказом МВС України, МЗС України, СБУ, Міністерства соціальної політики, Міністерства освіти та науки, Служби зовнішньої розвідки від 29.04.2015 № 494/132/467/497/141/281 [22].

Інформаційні звіти про становище в країнах, підготовлені ООН, розміщуються на веб-сайті <http://irinnews.org>, підготовлені УВКБ ООН – на веб-сайтах <https://www.unhcr.org/ua> та <http://www.refworld.org>. До національних та міжнародних організацій, що спеціалізуються на зборі та виданні інформації або звітів про становище в країнах, можна віднести ВВС (інформацію розміщують на сайтах <http://www.bbc.co.uk/ukrainian/index.shtml>, <http://news.bbc.co.uk/hi/russian/news/default.stm>), Human Rights NGOs (інформацію розміщують на сайтах <http://www.derechos.org/human-rights/world.html>) тощо.

Можливість збору інформації за допомогою офіційних сайтів ООН, УВКБ ООН, національних та міжнародних організацій, що спеціалізуються на зборі та виданні таких звітів, суттєво полегшує роботу співробітників ДМС України щодо збору інформації про становище у країнах походження шукачів статусу біженця, проте аналіз такої інформації, тобто інтерпретація зібраних даних з метою вирішення питання – чи склалися у країні походження шукача статусу біженця об'єктивні обставини, за яких у нього є суб'єктивні причини вважати, що він може стати жертвою переслідувань, покладається на співробітника ДМС України.

Особливого значення для збору та аналізу інформації про країну походження шукача біженця набуває можливість користування та обміну такою інформацією через контактний аналітичний центр, що функціонує на базі Департаменту у справах іноземців та осіб без громадянства ДМС України. Через зазначений Центр здійснюється обмін статистичною та аналітичною інформацією, всебічний аналіз усієї доступної інформації у сфері нелегальної міграції, підтримка та сприяння спільній діяльності контактних підрозділів, що здійснюють обмін інформацією, до яких входять підрозділи МВС України, МЗС України, Мінсоцполітики, МОН України, ДПСУ, Служби зовнішньої розвідки, СБУ, ДМС України [22]. Підсумовуючи зазначене, констатуємо, що створення контактного аналітичного центру на базі Департаменту у справах іноземців та осіб без громадянства ДМС України відноситься до прогресивних позитивних змін, яке вплинуло на удосконалення процедури надання статусу біженця в Україні.

Повертаючись до засобів АПЗ статусу біженця, зазначимо, що до прийомів, за допомогою яких суб'єкти АПЗ статусу біженця забезпечують надання іноземцям та особам без громадянства такого статусу, можна віднести реєстрацію та облік.

Реєстрація під час надання статусу біженця здійснюється щодо осіб, які подали заяви про визнання біженцем, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів (п. 19 ст. 27 Закону № 3671-VI, додаток 1 Правил № 649) [3; 13]. Згідно з п. «б» ст. 2.1 Правил № 649 заява реєструється в журналі реєстрації осіб, які бажають подати заяву про визнання біженцем [13]. Крім цього, реєстрації підлягають: видані довідки про звернення за захистом в Україні (в журналі реєстрації видачі довідки про звернення за захистом в Україні) (ст. 2.5 розділу II Правил № 649); заяви про визнання біженцем, подані особами, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання про визнання біженцем (в журналі реєстрації заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту) (ст. 3.1 розділу III Правил № 649); рішення про визнання біженцем (у журналі реєстрації рішень про визнання/відмову у визнанні біженцем/особою, яка потребує додаткового захисту/втрату, позбавлення та скасування (відсутність підстав для втрати, позбавлення, скасування) рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту) (п. «а» ст. 6.7 Розділу VI Правил № 649); видача посвідчення біженця (в журналі реєстрації видачі посвідчення біженця) (п. «а» ст. 6.8 Розділу VI Правил № 649); видача проїзних документів особам, які визнані біженцями (в журналі реєстрації видачі проїзних документів для виїзду за кордон) (п. 6.11 Розділу VI Правил № 649); скарги на рішення територіального органу ДМС України (в журналі реєстрації скарг на рішення територіального органу ДМС України) (п. «а» ст. 8.2 розділу VIII Правил № 649); рішення, прийняті ДМС України за результатами розгляду скарги на рішення територіального органу ДМС України (в журналі реєстрації рішень про розгляд скарг (ст. 8.5 розділу VIII Правил № 649); письмові повідомлення про відхилення чи залишення без розгляду скарги на рішення територіального органу ДМС про відмову в прийнятті заяви про визнання біженцем (в журналі реєстрації видачі повідомлень) (п. «а» ст. 8.7 розділу VIII Правил № 649). Отже, реєстрація органами ДМС України на сучасному етапі майже не авторизована – весь процес реєстрації здійснюється в журналах і її удосконаленню сприятиме автоматизація.

Переходячи до такого засобу АПЗ статусу біженця, як облік, зазначимо, що відповідно до п. 9 ст. 27 Закону № 3671-VI до повноважень ДМС України відноситься ведення централізованого обліку та створення централізованої інформаційної сис-

теми про осіб, які подали заяву про визнання біженцем, а згідно з п. 17 ст. 27 цього ж нормативного акта до повноважень зазначеної служби також відноситься ведення обліку осіб, які звернулися із заявами про визнання біженцем, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем та яких визнано біженцем [3]. Крім цього, ДМС України веде облік осіб, які отримали або які претендували на отримання статусу біженця на всіх етапах проведення відповідних процедур (п. 25 ст. 27 Закону № 3671-VI) [3]. На сучасному етапі ведення централізованого обліку та створення централізованої інформаційної системи про осіб, які подали заяву про визнання біженцем здійснюється за допомогою автоматизованої інформаційної системи реєстрації та централізованого обліку біженців в Україні АІС «Біженці». Створення цієї системи можна відзначити як прогресивну позитивну зміну в адміністративно-правовому забезпеченні статусу біженця в нашій країні.

Висновки

Підсумовуючи зазначене, констатуємо, що розвиток нормативних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення належної процедури надання статусу біженця в Україні та зумовлених як її міжнародними зобов'язаннями, так і прагненнями до реалізації людиноцентристської концепції розвитку українського суспільства, призвів до суттєвих позитивних змін в адміністративно-правовому забезпеченні статусу біженця в нашій країні, які відбулися протягом останніх років (створено Довідково-інформаційний реєстр перекладачів, систему безоплатної правової допомоги, Національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства, контактний аналітичний центр). Водночас у питаннях застосування засобів АПЗ статусу біженця в Україні залишається ряд недоліків, усунення яких можливе шляхом: спрощення порядку доступу та отримання інформації з Довідково-інформаційного реєстру перекладачів, подальшого наповнення баз цього реєстру інформацією про осіб, які можуть виступати перекладачами у процедурі надання статусу біженця; розроблення прозорої процедури оплати послуг перекладачів за рахунок коштів державного бюджету та належного бюджетного фінансування забезпечення перекладу звернень біженців; закріплення вимоги до перекладача оформити електронну розписку про нерозголошення інформації, що стала йому відома в результаті перекладу співбесіди

між співробітником ДМС України та шукачем статусу біженця, в разі залучення перекладача для участі в співбесіді через систему відеоконференцзв'язку; автоматизації системи реєстрації під час надання статусу біженця.

Список використаних джерел:

1. Негодченко В.Ю. Зміст адміністративно-правових способів і засобів забезпечення обігу інформації підрозділами інформаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування органів національної поліції України. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2017/3/34.pdf> (дата звернення: 12.03.2020).
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел.). Київ, Ірпінь : Перун, 2004. 1440 с.
3. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17> (дата звернення: 02.03.2020).
4. Керівництва з визнання статусу біженця, виданого в рамках проекту співробітництва Європейської комісії та Державного комітету України по справам національностей та релігій. URL : <https://www.refworld.org.ru/pdfid/55ccb0594.pdf> (дата звернення: 12.03.2020).
5. Про Концепцію державної міграційної політики: указ Президента України від 30.05.2011 № 622/2011. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/622/2011> (дата звернення: 12.03.2020).
6. Про затвердження Плану заходів з реалізації Концепції державної міграційної політики : розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.10.2011 № 1058-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-2011-%D1%80> (дата звернення: 12.03.2020).
7. Про затвердження Порядку ведення Державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів: Наказ МВС України від 11.03.2013 № 228. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-13> (дата звернення: 12.03.2020).
8. Чепус О. Впровадження інституту присяжного перекладача як новація у сучасній правовій системі. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/26294/1/Чепис%2C%20Юска.pdf> (дата звернення: 12.03.2020).
9. Рогальська В.В. Регламентация та реалізація права на переклад у контексті забезпечення справедливого судочинства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 2. С. 150–158.
10. Гора А.В. Маніпуляції з перекладом у кримінальному процесі. URL : https://protocol.ua/ua/manipulyatsii_z_perekladom_v_kriminalnomu_protsezi_analiz_praktiki_espl_ta_natsionalnih_sudiv_vid_partnera_yuridichnoi_kompanii_ksg_partners_gori_a_v (дата звернення: 12.03.2020).

11. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання допомоги біженцям : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.05.2011 № 514. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-2011-п> (дата звернення: 12.03.2020).

12. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17> (дата звернення: 12.03.2020).

13. Правила розгляду заяв та оформлення документів, необхідних для вирішення питання про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, втрату і позбавлення статусу біженця та додаткового захисту і скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту: наказ МВС України від 07.09.2011 № 649. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1146-11#n18> (дата звернення: 02.03.2020).

14. Кримінальний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 12.03.2020).

15. Дем'яненко Ю.І. Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності приватного життя : дис. канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2008. 215 с.

16. Про затвердження Інструкції про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства: спільний наказ Міністерства внутрішніх справ України, Адміністрації державної прикордонної служби України, Служби безпеки України від 23.04.2012 № 353/271/150. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-12> (дата звернення: 02.03.2020).

17. Руководство по проведению справедливой и эффективной процедуры определения статуса беженца. URL : <http://hrlibrary.umn.edu/russian/>

asylum/Recreguidelines.html (дата звернення: 12.03.2020).

18. Директиви Ради Європейського Союзу «Про мінімальні стандарти процедур надання та скасування статусу біженця в Державах-членах» від 30.04.2004 № 8771/04. *Збірник судових рішень з процедури надання статусу біженця в Україні: наук.-практ. коментар (за ред. д-ра. юрид. наук, проф. Буроменського)*. Харків : Яшма, 2005. 150 с. С. 16. URL : http://www.iahr.com.ua/files/works_docs/33.pdf (дата звернення: 12.03.2020).

19. Рішення РНБО України від 10.07.2017 «Про посилення контролю за в'їздом в Україну, виїздом з України іноземців та осіб без громадянства, додержанням ними правил перебування на території України» : Указ Президента України від 30.08.2017 № 256/2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0007525-17> (дата звернення: 12.03.2020).

20. Про затвердження Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадян : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1073. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1073-2017-%D0%BF> (дата звернення: 12.03.2020).

21. Як забезпечити ефективне впровадження новачій у сфері управління кордонами? ГО «Європа без бар'єрів». URL : <https://europewb.org.ua/kordon-novacii-2019/> (дата звернення: 12.03.2020).

22. Про затвердження Методики аналізу ризиків з метою протидії нелегальній міграції: спільний наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства освіти і науки України, Служби зовнішньої розвідки України, Служби безпеки України від 29.04.2015 № 494/132/467/497/141/281. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0587-15> (дата звернення: 02.03.2020).

Dmytro Hurin. Means of administrative and legal support of refugee status in Ukraine

The article explores the means of administrative and legal support for refugee status in Ukraine. The authority of the State Migration Service of Ukraine as the main subject directly influencing the granting of refugee status is analyzed and the methods by which granting such status to foreigners and stateless persons are realized. The main means of administrative and legal support for refugee status in Ukraine are identified. These include interviews with the asylum seeker, identification of the asylum seeker identity, collection, analysis of information about the country of origin of the asylum seeker; registration and registration of persons who have applied for recognition as refugees.

Based on the analysis of the basic means of administrative and legal support of refugee status in Ukraine, the procedures of application of such measures are investigated and the problems that arise in their application are identified. Attention is drawn to the issue of attracting translators and paying for their services; creation and functioning of the Reference and Information Register of Translators, National System of Biometric Verification and Identification of Ukrainian Citizens, Foreigners, Stateless Persons; problems of identification of a person – asylum seeker, automatic approach to registration and registration of persons who have applied for refugee recognition; obtaining reliable information on the country of origin of the asylum seeker.

It is stated that the development of normative and organizational measures aimed at ensuring the proper procedure for granting refugee status in Ukraine and conditioned by both its international obligations and aspirations to realize the human-centric concept of development of Ukrainian society, led to significant positive changes in administrative and legal support. refugee status in our country that has taken place in recent years (created a Translators Information Register, a free legal aid system, National system

of biometric verification and identification of citizens of Ukraine, foreigners and stateless persons, contact analytical center). At the same time, there are several shortcomings in the use of APF refugee status facilities in Ukraine, which can be eliminated by simplifying the procedure of accessing and obtaining information from the Translators Reference and Information Register, further filling the databases of this register with information about translators in the status granting procedure refugee; developing a transparent procedure for the payment of translators' services at the expense of the state budget and adequate budget financing for the translation of refugee applications; securing a request to the translator to issue an electronic non-disclosure receipt that he became aware of as a result of the translation of the interview between the LCA of Ukraine and the refugee status seeker if a translator is involved in the interview through a video conferencing system; automation of the registration system when granting refugee status.

Key words: refugee, legal status, legal acts, administrative and legal support, legal regulation, status granting.